

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Piræus-löven i Venezia : en undersökelse av originalen
Shetelig, Haakon
Fornvännen 18, 201-221
http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1923_201
Ingår i: samlar.raa.se

Piræus-löven i Venezia.

En undersökelse av originalen

ved

HAAKON SHETELIG.

nder et ophold i Venezia, oktober 1922 har jeg nyttet leiligheten til at gjennemgaa indskriftene paa löven fra Piræus. Jeg saa den förste gang 12 oktober og undersökte den siden hver dag til og med 20de. Jeg har set den til forskjellige tider av dagen, i sol og skygge, i graaveir og regn. Jeg tör si jeg er blit ganske fortrolig med skriftens karakter og tilstand, og det tör mulig ha interesse at jeg redigerer mine optegnelser om læsningen.

Under arbeidet har jeg hele tiden hat Brates avhandling ved haanden, og denne særdeles indgaaende og omsorgsfulde behandling av indskriftene har været grundlaget for min undersökelse (ATS. 20 : 3). Det er langt fra at jeg vil maale mig med Brate som kjender og tolker av nordisk runeskrift; hans rang som runolog er ubestridt blandt de förste. Men ved disse vanskelige indskriftene kan et beskedent bidrag av en arkeolog ogsaa ha sin betydning, saa meget mere som det jo er ganske sjelden at nordiske forskere har anledning til at undersöke originalen i Venezia.

Monumentet som helhet är kjendt nok. En sittende löve, overnaturlig stor, av hvitt marmor, ett pragtfuldt stykke klassisk græsk skulptur. Den stod fra oldtiden ved havnen i Piræus, antaglig paa sin oprindelige plass, indtill den blev fört til Venezia i 1687 og stillet utenfor indgangen til arsenalet hvor den staar framdeles. Paa begge sider bærer den runeindskrifter; den

ene av dem som er ornamentalt utstyrt kan tidsbestemmes til til 11-te aarh. — snarest til tiden ved midten av aarhundredet og de andre tør vel sandsynlig være fra omtrent samme periode.

Indskriftene er i det hele i daarlig forfatning. Paa utsatte steder, som lövens bryst og skuldre er marmoret meget sterkt forvitret, det har jo staat i fri luft bestandig, utsat for veir og vind. Enkelte steder er desuten revner og sprækker i stenen, som kan forstyrre læsningen av tegnene. Liksaa er runerækkene mange steder avbrutt av eiendommelige skader, runde groper hvor marmoret viser en graalig likesom knust overflate; der er skudskaar, merker av kugler som har rammet lövens sider, vel under angrep og forsvar av havnen i Piræus.

Den som nu undersöker runene og sammenligner med ældre optegnelser maa ogsaa huske at indskriften stadig mere utviskes. Særlig paa mere utsatte partier kjender en ved beröring at fint sand av lösnete krystaller skilles fra overflaten; det er forvitringen som skrider frem uten stans. Det maa da huskes at Åkerblad i 1797 kan ha set sikre runer som nu er ulæselige og likesaa Rafn i 1854. Endog paa de 40 aarene siden Undsets undersökelse i 1883 kan runer vare merkbart utvisket. Det gjælder altsaa her et monument hvor ældre undersökelser i særlig grad er vigtige. Jeg nævner dette fordi det er ett viktig moment som först blir helt klart for en, naar en staar foran originalen. Tolkningen er jo ellers ikke min sak; jeg har bare forsökt en eksakt og kritisk fremstilling av det jeg nu kan læse.

Jeg tør kanskje nævne, at det her som altid er noget ganske andet at arbeide med originalen end med avtrykk og reproduktioner. I mange tilfælder har stenen selv et litt andet præg i de ristete liniene end i lignende fordypninger som bare skyldes sprækker eller forvitring. Paa Piræuslöven har runetrækkene ofte et farveskjær av gult eller gulbrunt, mens forvitringen bare bleker marmoret og virkelige revner kan tegne sig som en fin sort linie. Der er ogsaa steder i indskriftene hvor slike antydninger kan være avgjørende for at bestemme vanskelige runer.

Jeg nævner indskriftene efter Brate og bruker hans nr-følge

av runene, selv om jeg i enkelte tilfælde ikke kan læse samme antal som han.

Indskriften I A. Undersökt 14 og 16 oktober samt efterset enkelte punkter de följende dager. Ses udmerket i solskin ved sidelys omkr. 10—12 fm. Visse partier av indskriften helst tidlig paa formiddagen, andre bedre litt senere.

Soigneret utfört indskrift med rammelinier som danner et baand i en smal bue ned- og oover lövens venstre forben (tegning Brate s. 43).

Den förste delen av indskriften indeholder ingen virkelig læselig rune, knapt nok ses sikkert hvor mange runer som egentlig har staat her. Heller ikke kan jeg se noget merkbart spor av ormhode og ormspord som Brate har fundet avslutter hver ende av runebaandet.

Rune 6. þ Efter Brate den förste læselige runen. Det var længe för jeg fik se den; men i bestemt lys (kl. 12,³⁰ 16 okt.) kom den frem som jeg tror ganske sandsynlig, om ikke helt sikker.

Rune 7. Usynlig.

Rune 8. Ikke usandsynlig A , ialdfald en bred rune. Brates A kan jeg neppe finde mulig efter de sporene som dog skimtes.

Rune 9. Nedre del av en stav; et kuglehul har slaat væk mere end halvdelen av runen oventil. Men det maa ha været en rune som tar noksaa bred plass, da det er ualmindelig langt mellemrum til næste rune 10. En maatte mest sandsynlig tænke paa V . Der er ikke sikre spor av * .

Rune 10. Mangler litt av toppen, staven litt krum, ingen kvist ses. Vel l .

Rune 11. 1 sikker. }
Rune 12. V — } begge fine og gode.

Rune 13. † — som Brate læser en stav med skraa kvist n , men det maa merkes staven skraaner sterkt med toppen mot venstre; det kunde jo tænkes dette er begrundet i plass-hensyn for kvistene paa foregaaende V . Men dette kan dog ikke forklare at den igjen följende, rune 14 böier sig ind mot top-

pen av 13, og mere end det: for mig ser det utvilsamt ut som de to er forbindeet oventil. Jeg mener 13—14 sammen er slik: A og skulde da mest sandsynlig være en binderune $\text{A} \dagger$. Mulig er det ikke utelukket at her kunde læset $\text{A} \dagger$, men det vilde bli en ganske irregulær form av A , og er vel desuten utelukket av hensyn til uttalen.

Rune 15	Y	} alle fuldt sikre.
Rune 16	r	
Rune 17	Y	
Rune 18	I	

Rune 19—24. Disse runene er saa utvisket at knapt nok antallet av runer kan bestemmes.

Rune 25. Ses en stav I , men ingen kvist synlig.

Rune 26. \dagger forekommer mig nokssaa tydelig. (Brate \dagger); jeg ser begge kvisterne like godt. Men runen er ikke sikkert læselig.

I dagboken ^{16/8} er noteret: runene 25—26 kunde kanske sammen være A ; de skraaner mot hverandre slik at denne læsning maa være tilladelig, men vel ikke den mest sandsynlige. (Dermed vilde ogsaa følge muligheten av en binderune A).—Den følgende dag, med en anden lysvirkning paa runene er imidlertid tilføiet: læsningen A er litet sandsynlig, snarast udelukket, jeg tror heller¹ $\dagger \text{I}$.

Runene 27—29. Stavene er fuldt synlige, men ingen kvister er sikre III . Alle synlige spor kan stemme med Brates læsning $\dagger \cdot \ast \cdot \text{I}$.

Rune 30	Y	} sikre og tydlige.
Rune 31	\dagger	
Rune 32	q	

Rune 33 I eller mulig \dagger . Det kan ikke sikkert avgjøres hvilken, men ialdfald ingen anden rune.

Rune 34	r	} sikre og tydlige.
Rune 35	I	

¹ ^{20/10} Er igjen kommet tilbake til mulighet av A .

Rune 36. Ganske utydlig. Kan mulig være þ (som alt Rafn har). Kanske sandsynlig, men mere kan ikke sis nu. Efter ny undersökelse (^{20/10}): Kunde meget snarere være: † Staven fri top, men kvisten gaar ut meget höit oppe.

Rune 37 I sikker.

Rune 38. Jeg ser her to rette staver, ualmindelig tæt sammen, hele gruppen omtrent slik þ I I I. Jeg kan umulig læse

^{36 37 38}

38 som R, sammenlig en nydelig R langer oppe i samme linie, rune 50. Denne og de fölgende:

Rune 39—44 er absolut usikre. Jeg kan ikke engang prøve en transkription.

Rune 45, ikke helt klar, men höist sandsynlig n, som Brate har læst.

Rune 46—47, ikke læselige.

Rune 48 †

Rune 49 †

Rune 50 R } sikre og tydlige.

Rune 51 †

Rune 52 1

Rune 53. Noteret i dagboken ^{16/10}: Jeg tror utvilsomt Y. I dette lyset er kvisten ganske tydelig. Midt paa staven er som en tverstrek og toppen av runen er litt utvidet: begge deler skyldes forvitring. Det er ganske sikkert ikke *. Resultatet er igjen bekræftet ved ny undersökelse av denne runen. ^{18/10}.

Rune 54 † sikker.

Rune 55—56. Her kommer et kuglehul som har skadet de nærmeste runene.

Gruppen ser slik ut omtrent. Like ved kanten av hullet en stav som ses omtrent i sin helhet — dernæst to staver hvorav bare den nederste delen er bevaret, endelig en stav hvorav ses litt mere, men denne ogsaa meget ufuldstændig. Dette er Brates n R. Om den förste gjælder det at

^{55 56}

bredden mellem de to stavene godt kan passe til n. Kan neppe være R da stav nr 2 ikke er skraa som bistaven på R pleier at

være i denne indskriften; men det kunde ogsaa være to andre runer (I † f. eks. eller lign.) — Av netop nævnte grund er det litet sandsynlig at de to sidste staver kan ha været R; bistaven er ret og lodret. Desuten tror jeg temmelig sikkert jeg ser i kanten til høire av kuglehullet halvparten av en kvist som til runen †; baade høiden paa runen, hvor kvisten sitter, samt dennes længde og skraaning passer aldeles for læsningen †.

Rune 57. Her ses den övre delen av en stav; længer ned er utsprunget en grop omtrent fra midten av denne rune og over mot næste. Læsningen er usikker. Det som Brate har tat som tegn til en ʏ er sikkert en tilfældig utspaltning, og ʏ er ialfald sikkert utelukket. Kunde mulig tænkes þ men det blir i det hele vanskelig plass for en kvist til høire paa staven. Jeg vilde tro noksaa sikkert I.

Rune 58 † sikker.

Rune 59. Meget sandsynlig B, men kunde vist ogsaa være R. Ved foten av runen er en skade, en grop, som nu skjuler forbindelsen mellem hovedstav og bistav. Runen ser ut omtrent slik . For læsningen B taler det at bistaven nederst begynnder at krummes ind mot hovedstaven mens i denne indskriften ellers R har en form hvor bistaven spriker ut ganske decideret. Dog kan ikke R udelukkes. En mindre uregelmæssighet som denne er vel mulig.

Rune 60—61. Brates rune 60 ses som to rette staver ganske tæt ved hverandre, og det ses ikke noget spor til at de er forbundet oventil, heller ikke at de böies mot hverandre. Dernest 61 en ret stav I, mellem denne og foregaaende en skraa kvist nedad. Den eneste mulige kombination er IYI. Kvisten er sikker nok og kan vel saa sandsynlig forbindes med 60, som med 61. Læsningen av rune 60 som ʏ er sikkert utelukket.

Rune 62. Her ses en ret stav og en fure som kunde være en kvist, dog litt høit oppe paa staven og mindre skraa end de pleier at være i denne indskriften. Desuten er det svært kort mellemrum til rune 61, og kvisten gaar ogsaa næsten bare ut

paa höire side av staven, omtrent slik: I Ψ . Jeg vil dog si at \dagger er mulig. Heller ikke udelukket at runen har været Ψ . Efter sporene paa stenen skulde jeg si snarast I men det ser jo usandsynlig ut i sammenhængen.

Rune 63. Nedre halvdel av en stav i kanten av et kuglehul. Ingen kvist er synlig, og altsaa ganske uvist hvordan runen skal læses.

Kuglehullet har tat væk en 5 cm. av indskriften og vi mangler altsaa helt en 3—4 runer.

Rune 64 \dagger meget sandsynlig, men ikke helt sikker.

Rune 65. Svært svak av forvitring. Sandsynlig η ogsaa R mulig.

Runene 66—67. Synlige som ytterst svake spor av runer.

Her slutter Brates avskrift, men jeg ser c:a 5 cm. videre fra rune 67 en ganske tydelig η . Jeg saa den først $^{16}/_{10}$ og har faat den igjen bekræftet hver dag siden. Al sandsynlighet taler for at det har staat en 3—4 runer mellem rune 67 og min η , selv om nu ikke kan ses merkbare spor av dem, og jeg tror snarest at flere runer ogsaa har fulgt efter denne η . Altsaa slutten av indskriften er ganske uviss.

Det er ikke utelukket at denne linie runer har svinget over mot höire slik at den umiddelbart fortsætter i I B cf. tegningen Brate s. 43. Det maa da forutsattes en ganske stor lakune. Jeg tror dog ikke dette er særlig sandsynlig. Det er vel saa rimelig at en ny indskrift begynder med I B.

Brates I B a. Undersøkt 17 oktober i solskin fra kl. 10,30 fm. og til middag. Gjennemgaat paany fra kl. 10 fm. følgende dag og videre efterset eftermiddagen 19 og 20 oktober.

Brates læsning begynder med et par runer sterkt ødelagt av et kuglehul; de tælles rune 1 og 2. Jeg ser her den nedre delen av fire staver; den forreste av dem er særlig meget svak, men jeg tror sikker. Det forekommer mig at den sidste av de fire skraaner noget indover mot den foregaaende, saa det kunde passe for en η men det er ganske usikkert. Likesa tror jeg at det mulig er spor av endda

ett par runer foran kuglehullet; det kunde tænkes, ialfald er det al mulighet for at her er tapt en del av indskriftens begyndelse. (Brate ser tre staver og læser R I som konjunktur). Runene numreras videre efter Brates nr.

Rune 3 er i virkeligheten \uparrow I. De er relativt tydelige og det er sikkert at kvisten paa \uparrow ikke er forbundet med den følgende staven, likesaa at denne ikke har kvister. Efter mit skjön er \uparrow utelukket, og jeg kan ikke finde spor av kvisten som skulde gi binderunen \uparrow .

Rune 4. En meget tydelig \uparrow , ganske klar og av regulær form.

Rune 5. Efter mit skjön aldeles utvilsom \uparrow .

(Brates læsning av runene 4 og 5 \uparrow I forklares ved en naturlig spræk i marmoret tvers over disse runene. Denne sprækken kunde bli tat som en forbindelselinie mellem \uparrow og staven i \uparrow og samtidig gjør den toppen av \uparrow uklar. Det er i virke-

ligheten omkring slik: \uparrow I . Jeg har efterset disse runene gang paa gang, og jeg synes at paa originalen er det ikke tvil om læsningen. Brates kombination er for mig uantaglig).

Rune 6 \uparrow } gode og sikre.
Rune 7 \uparrow }

Rune 8. \uparrow litt svak av forvitring, men ingen tvil om læsningen.

Rune 9. Her læser Brate I. Den findes ikke paa originalen og det blir ikke plass til den; kvistene paa 8 \uparrow och 10 \uparrow er meget nær ved at berøre hverandre og det kan ikke ha staat en stav mellem dem.

Rune 10. \uparrow vel noksaa svak, men jeg ser den ganske tydelig i solskin om formiddagen. Kvisten er da ganske klar, og det kan efter min skjön ikke bli nogen anden rune.

Rune 11. I, en stav uten sikre spor av kvister. Ved forvitring har staven faat en grop ut paa venstre side, men det kan ikke godt bli en kvist og desuten staar denne runen saa trangt mellem naborunene at det ikke blir plass til nogen kvist

av ordinær störrelse (Jeg kan forstaa hvorledes Brate mener at se 4, men jeg kan ikke være enig. Jeg tror det er umulig.)

Rune 12 † tydelig nok. I solskin om formiddagen falder lyset saa det vises en grop like under enden av kvisten og det ses da som †, en kunde fristes til at anta en mulig R, men jeg tror sikkert at dette bare beror paa forvitring.

Rune 13. Ses en stav I, temmelig sterkt forvitret, ingen sikre spor av kvister. Mulig kunde læses † men det er ganske usikkert.

Rune 14. Likesaa en stav I, svært forvitret, ingen sikre spor av kvister, men paa ingen maate utelukket at det kan ha været. Ved 14 som ved 13 gir originalen ikke brukbar veiledning for læsningen.

Rune 15 n er meget sandsynlig, men ikke helt sikker, da runen er ganske sterkt forvitret. Det er mulig at her har staat to andre runer, men anførte læsning dog sandsynlig, formen ligner mest paa n.

Efter rune 15 er et mellemrum som kunde gi plass til 2—3 runer foran 16 V som begynder Brates IB^b ¹⁷/₁₀ har jeg noteret at jeg tror her at se spor av et par runer efter n og jeg kom tilbake til dette punkt flere ganger i de fölgende dagene. ²⁰/₁₀ i graaveir om eftermiddagen har jeg skrevet at jeg ser "tydelige spor av tre staver". Men de kan sikkert aldrig læses. De viser dog at IB^a og IB^b er en sammenhengende indskrift, som det ogsaa blir klart ved tegningen hos Brate s. 43. Det kan ikke i noget tilfalde sis at IB^b begynder likesom et trin lavere end de foregaaende; det hele ligger i at indskriften her begynder at svinge noget sterkere paa skraa nedover for at följe formen paa lövens side.

Brates IB^b.

Rune 16 V god og tydelig.

Runene 17—18 er for störste delen ödelagt av to kuglehul, et större og et mindre, som staar tæt i hverandre. Av rune 17 ses staven i kanten av kuglehullet og dernæst saavidt nedre enden av en stav til, som kunde være bistaven av

h (Brate) men ogsaa kunde være en ny rune. Læsningen er ganske usikker. Midt paa staven av 17 ses en fordykning ut til venstre, og her kunde muligens læses

4, det er en mulighet — ikke mere. — Av rune 18 ses den nedre delen av en stav og litt til høire en noksaa skraa bistav,

som ogsaa bestemt gjør indtryk av at være en ristet linie. Det hele passer meget godt til R.

Mellem runene 18 og 19 er abnormt langt mellemrum (der brukes jo ikke ellers skille mellem ordene i denne indskriften) og jeg tror jeg her ser spor av to staver, rigtignok meget svake av forvitring. Spor av kvister ses ikke. Sandsynlig er det at her har været to smale runer, ikke en bred.

Rune 19 † sikker.

Rune 20. Av staven ses den övre delen og foten; meget høit oppe begynner en kvist til høire; midten av runen sterkt forstyrret ved forvitring. Mest sandsynlig þ da staven har fri top, men kunde vel ogsaa tankes ʀ, kanske mulig R.

Rune 21 h }
 Rune 22 Y } gode og sikre.
 Rune 23 V }

Runene 24—25 ʀ. Tydelig og sikkert ses to staver og paa den sidste av dem kvisten fra toppen ned til høire. Kvisten som forbinder de to stavene forekommer mig ganske utvilsomt at være bare en revne i marmoret; den kan ses at fortsætte længer nedover og naar helt ned til laaret paa löven. Videre er denne revnen smal og skarp, mens de huggete linieene i indskriften er grundere og brede. Jeg kan umulig tro paa en binderune ʀ. Formen passer ikke heller; kvisten som forbinder stavene er litt buet nedover som det er ganske unaturlig for en h. Forövrig er det utvilsomt at det ikke er andre kvister paa den første staven. Jeg kan ikke læse andet end ʀ.

Rune 26. ʀ Her ses temmelig sikkert h, men sandsynligvis har den ogsaa en kvist til venstre paa hovedstaven. Kvisten er kort, svært dyp, og sitter temmelig høit oppe. Det er mulig at

den er fremkommet bare ved forvitring, da marmoret let kan forvitre i rare groper, men jeg tror snarast det er en kvist saa vi her skulde ha binderunen 4 N.

Rune 27 †	} utvilsomme om end svake.
Rune 28 †	
Rune 29 †	} gode og sikre.
Rune 30 †	
Rune 31 R	

Rune 32 I en stav ses meget utydelig, og det kan ikke direkte paavises om den har hat kvister, men den staa saa trangt mellem naborunene at det neppe blir plass til nogen; altsaa I efter al sandsynlighet.

Rune 33 † sandsynlig, dog ikke helt klar; kvisten ses, men er ikke utvilsom.

Efter 33 er mulig spor av en rune til, svak og usikker, men sikkert ikke flere.

Denne indskriften har altsaa ialfald en nogenlunde bestemt avslutning.

Brates I C. Undersökt ^{18/10} fra kl. 10,35 fm. og videre efterset de fölgende dagene.

Rune 1 er nu omtrent fuldstændig utslitt. Oversiden av laaret hvor denne indskriften er anbragt, danner jo som et trin til at staa paa og det brukes slik flittig av gategutter som klyver paa löven. Marmoret er her slitt til en blank og haard flate, meget forskjellig fra den blöte forvitringen ellers. Jeg har tvilet paa om rune 1 nu i det hele kan gjenfindes, men finder efter gjentagen undersökelse at der dog er svake spor av en stav. Alle ældre avskrifter har her 1.

Rune 2. R sikker og tydelig.

Rune 3. Staven er tydelig og der er ikke sikre kvister; ved toppen er en grop til höire som med god vilie kunde ligne †, men ikke sandsynlig, og vilde bli ulæselig i sammenhængen. I er nok sikker.

Rune 4 † er sikker, men staven er svært utslitt.

Rune 5 I slitt, men nok sikker. Der er en grop oppe mot

toppen av staven till höire, men den kan ikke opfattes som en kvist.

Rune 6 R sikker, men vel av litt uregelmæssig form. Ganske langt nede paa staven er en grund langstrakt grop ut til venstre, men den er efter mit skjön baade for bred og for grund til at vare en ristet kvist. Jeg kan ikke tro paa binderunen R som Brate læser.

Rune 7 meget svak. Er mulig spor av en stav som er omtrent helt utslitt; bare paa midten er en tydelig grop. Kunde være en ödelagt rune, men like sandsynlig kunde det være \downarrow et punkt som skilletegn, likesom efter rune 10. Jeg tror i grunden snarest det sidste.

Rune 8 1. Ganske tydelig. Staven er litt krum överst, men runene i denne indskriften i det hele litt slarvet ristet. Kvisten klar og sikker. Mulig er staven en ubetydelighet kortere end nærmest fölgende rune, men ikke umiddelbart iöinefallende, ikke markeret som ved en \downarrow .

Rune 9 I god og tydelig stav, og jeg finder ingen kvister. Överst paa staven er en tilfældig grop, men den kan ikke rimlig opfattes som en kvist.

Rune 10 n klar og tydelig, en egen smal spiss form av runen. Dernæst skilletegn, en . eller mulig to prikker.

Rune 11 R god og tydelig.

Rune 12 n litt skadet, men tydelig, samme form som rune 10.

Rune 13—14. To staver ses tydelig, men kvistene ganske usikre. Ingenting i veien for at læse $\uparrow\uparrow$.

Rune 15 R sikker, men slitt.

Dernest et mellemrum paa 20 cm. hvor nu ikke ses spor av runer, og saa igjen mulig svake spor av en del runer tilslut (se Brate). Jeg kan her ikke finde en eneste som lar sig læse med nogen sandsynlighet.

Brates indskrift IIA. Paa höire side av löven. En monumental indskrift skrevet ind i en stor ornamental dyrefigur.

Rune 1—6 þ | | R × | | er alle sikre, store runer, mege tydelige.

Rune 7. Her spores en stav, men ingen kvist er tydelig. Svake fordypninger i stenen kunde opfattes som kvisten til en Y, men formen blir i tilfælde ganske paafaldende, med svært krum kvist og synes ikke særlig overbevisende. Denne runen kan ikke læses med sikkerhet.

Runebaandet svinger her frem paa brystet av löven og der er en større lakune hvor hverken rammelinier eller runer er synlige.

Rune 8. Her læser Brate R. Jeg kan simpelt hen ikke se den. Der er plass til en rune, men overflaten er slem forvitret med groper. Tre dager har jeg søkt efter sikre spor av rune paa denne plassen, men forgjæves. For mig maa lakunen ogsaa omfatte Brates rune 8.

Rune 9 †. Jeg ser denne runen ganske tydelig og tror at kvisten er aldeles sikker.

Rune 10. Her maa vare plass til en rune og jeg tror med sandsynlighet den kan læses l, men ikke mere end sandsynlighet.

Rune 11 V sikker og klar.

Rune 12. Jeg kan ikke se spor av denne runen. Brate: R.

Rune 13. † ganske tydelig, meget bedre end en faar indtrykk av i tegningen hos Brate s. 45. Her avbrytes rækken av et tverband med smaa runer.

Rune 14. n tydelig, av smal spiss form.

Rune 15. Jeg vil tro her ses ganske gode spor av þ. Jeg mener den nedre delen av runen.

Dernæst er plass til 2—3 runer, som er aldeles utvasket (eller mulig ordadskillelse)

Rune 17. Övre halvdel av staven er bevaret, mens den nedre delen av runen er tapt ved en styg skade, som nok er et kuglehul.

Rune 18 n } meget tydelig.
Rune 19 V }

Rune 20. Nedre halvdel av runen er tapt ved et kuglehul. Nu ses bare övre halvdel av en stav og ingen kvister.

Efter denne runen er litt större mellemrum til næste end ellers mellem runene i indskriften, og mulig ses ogsaa spor av et × som skille mellem to ord. Sporene er svake og det er mest avstanden mellem runene som gjør det sandsynlig at her har været et skilletegn.

Rune 21 η meget god.

Rune 22 ι aldeles sikker og tydelig. Desuten vil intervalle ikke gi plass for nogen kvister.

Dernæst kommer en lakune paa 13 cm. fremkaldt væsentlig ved to stygge kuglehul.

Rune 23. Runen er sterkt forvitret. Her ses spor av to staver, og mellem dem en grop, fremkaldt ved forvitring; jeg ser den omtrent slik \uparrow . Jeg kan ikke se nogen sandsynlighet for Brates læsning \mathcal{R} og heller ikke for η . Det forekommer mig snarest at det har været to selvstændige runer, men ingen kvister er nu bevaret.

Rune 24 \mathcal{A} noksaa klar, jeg tror den er sikker.

Rune 25. Staven ses, men ingen kvist er tydelig, og følgende ikke direkte holdepunkt for læsningen. \mathcal{B} (Brate) er godt mulig.

Dernæst et kuglehul som har ödelagt en rune.

Rune 26. Nedre halvdel er en ret stav, mens resten er borte. Ingen kvister ses. Jeg tror nok at \mathcal{H} kan være sandsynlig (Brates læsning), men ikke nödvendig. Hvis det hadde været en rune med helt ret stav, skulde en kanskje set noget spor av den övre delen av staven, men det er ikke tilfælde. Dette er det som væsentlig taler for at runen har været \mathcal{H} . Men i denne indskriften brukes ellers \mathcal{A} .

Dernæst følger et litt större mellemrum, som vil gi plass for skilletegn ×.

Rune 27—28. Svake spor av to staver, men ingen kvister er synlig.

Rune 29. Sterkt forvitret, men det synes kanskje at være spor av en kvist til høire: †. Dog langtfra sikker.

Rune 30 1 udmerket klar og god.

Rune 31 I staven er tydelig og ingen kvist synlig.

Dernæst skilletegn × synlig og bekræftet ved et større mellemrum mellem runene.

Rune 32. Den nedre halvdelen av runen er svakt synlig og utvilsom. Det kan da ikke være nogen anden rune end B. Den maa være sikker.

Dernæst en betydelig lakune. Hele den bakre delen av buen pa runebaandet er fuldstændig utvasket ved forvitring, se tegningen hos Brate s. 45. Den første runen som igjen kan ses er

Rune 33 4 meget tydelig. Dernæst følger skilletegnet +.

Rune 34—35 1 N begge sikre.

Rune 36. Staven er klar, men ingen kvist er synlig. Læsningen † beror bare paa sammenhængen.

Rune 37—38. Her er et kuglehul saa en bare ser foten av staven nærmest efter 36; det blir plass til en stav til, som dog er helt ødelagt 'N/☉. Tegningen hos Brate s. 45 gir et rigtig begrep om plassen, men jeg kan ikke se spor av stav nr 2 som der antydet. Her kan være to smale runer, eller en bred, men ikke mere, Brates læsning 1 N er udelukket; der er umulig rum til saa meget.

Her føres hovedbaandet over, og straks efter staar

Rune 39 Y forvitret, men sikker, og dernæst skilletegnet ×.

Rune 40 R meget svak av forvitring, men jeg tror sikker.

Rune 41. Svake rester av en stav. Ingen kvist synlig. Mulig ses her en kvist til venstre: 4, men det er meget tvilsomt.

Derefter kommer en stor skade; det ser ut som flere geværkugler efter hverandre har truffet omtrent paa samme sted. Skaden avbryter helt dette runebaandet og skader likeledes den første delen av runeslyngen, ovenfor laarspiralen paa dyrefiguren.

Rune 43. Svak men tydelig 4.

Rune 44. Bare toppen av runen er bevaret. Det er vel

sandsynligvis R men kunde like godt være T efter det som nu er bevaret.

Rune 45 Þ	} aldeles tydelige.
Rune 46 I	
Rune 47 ı	
Rune 48 ı	
Rune 49 R	

Under rune 47 ı er en ristet strek med en knæk, som et knæ, paa midten. Den fører indover fra kantstreken like ovenfor laarspiralen paa runedyret. Er sikkert ikke en rune.

Indskriften II B. Runene opover dyrefigurens forben og videre.

Av forbenet paa dyrefiguren er bare bevaret det sidste lille stykket før det ved laarspiralen forbindes med hovedbaandet. Resten av benet har utvilsomt været ristet, men er fuldstændig forsvundet ved forvitring og dermed ogsaa de runene som kan ha staaet der. Det er de fem sidste runene foran laarspiralen som er beværet; al sandsynlighed taler for at de bare er slutten i en defekt række.

Rune 1 N	} Svake ved forvitring, men utvilsomt sikre.
Rune 2 V	
Rune 3 R	
Rune 4 N	

Rune 5 I. Staven er tydelig, men ingen kvist er sikker. Efter 5 et kuglehul like i laarspiralen paa dyrefiguren. Dog kan det ses at konturlinien av forbenet bøier sammenhengende op til halslinien paa dyrefiguren, og der kan saaledes ikke være nogen direkte forbindelse mellem runene 1—5 og runene 8—10. Se risset her. Efter rune 5 er ingen rune nu synlig før:

Rune 8 I, en stav, ingen kvist synlig.

Rune 9 1 ganske tydelig; toppen av staven er fri.

Rune 10 I en stav uten synlig kvist.

Rune 11 ikke synlig. Stenen her er sterkt ödelagt, saa det er udelukket at se spor av runer. Som nævnt, runene 8—10 kan ikke læses i direkte fortsættelse av 1—5, det maa være enten begyndelse eller slutning paa et nyt parti av indskriften. Kanske mest sandsynlig er de slutten paa en linie runer som kommer ned ovenfra og læses fra höire mot venstre | 11.

Endelig et isoleret brudstykke av indskriften paa ett smale baand som föres over hovedbaandet överst oppe.

Rune 12 n meget sandsynlig om ikke helt sikker.

Rune 13 4 }
Rune 14 1 } gode og sikre.

Rune 15. Umulig at se noget sikkert. ∅ er mulig, men ikke mere.

Rune 16. Synes at være gode spor av 4.

Rune 17. Mulig R men ikke svært klar, Tror dog der er al sandsynlighed for den.

Rune 18. Jeg kan ikke se spor av den, og det blir desuten knapt med plass for en rune til; dog ikke umulig.

Disse runene 12—17 er en lösrevet rest av en indskriftlinie og har nu hverken begyndelse eller slutning.

Brates skilletegn × tilslut kan jeg ikke se; det vilde ogsaa være höist besynderlig placeret helt utenfor indskriftliniene.

For at lette en oversiktlig sammenligning tilföies en skematisk sammenstilling av Brates læsninger med resultatet av min undersökelse.

Indskriften IA.

Brate ²⁵ | h | d | t | ³⁰ Ψ | * | t | t | : | t | * | ²⁰ Ψ | Λ | Γ | Υ | ¹⁵ h | Υ | Γ | ¹⁰ * | Γ | d | ⁵ Λ | Γ | t | *

H. S. ²⁵ | h | d | t | Ψ | | | ²⁵ Γ | | ¹⁵ Υ | h | Λ | Γ | ¹⁰ | Γ | ⁵ d
 Γ Ψ Λ d
 ? ?

Brate	²⁵ R ²⁶ $\text{Þ(R)h} \times$ ³⁰ $\text{N H M I} \times$ ³⁵ $\text{B} \dots \text{H} \times$ ⁴⁰ $\text{N H I N Y} \times$ ⁴⁵ $\text{R N H} \text{ (laküne)} \text{ I R Þ I Y R}$
H. S.	¹ $\text{I I} \text{ ? } \text{I}$ ²⁵ $\text{H} \text{ ? } \text{I}$ ³⁰ I I H I ³⁵ $\text{B} \dots \text{H} + \text{H N I I Y}$ ⁴⁰ $\text{R I} \text{ (laküne)}$ ⁴⁵ I R Þ I Y R
	\downarrow \downarrow

Indskriften II B.

Brate a)	⁵ N Y R N Y	Brate b)	¹⁰ I I H I	Brate c)	¹⁵ $\text{N H Y I R H} \times$
H. S.	$\text{N Y R N I} \text{ ?}$	H. S.	$\text{I I} \dots \dots$	H. S.	$\text{N H Y I R} \text{ ?}$

Som det er kjendt nok dreier det sig med Piræus-löven ikke om en sammenhengende indskrift; löven bærer sikkert tre, sandsynligvis selvstændige indskrifter, og de er gjort av forskjellige runemestre.

Indskriften IA omhyggelig ristet med ganske store pene runer, har rammelinier og skriftbaandet arrangeret som en smal dyp bue. Her brukes konstant formene $\text{H} \text{ H} \text{ H}$ og en bestemt form av **R** hvor bistaven spriker ganske markeret skraa ut fra hovedstaven.

Indskriften IB har runer fuldstændig ensartet med IA baade i størrelse og former; de to indskriftene er epigrafisk meget nær beslegtet, bare at IB ikke har rammelinier; det er endog en mulighet for at denne sidste danner en direkte fortsættelse av IA, i det skriftlinien kan ha været ført i en bue over begyndelsen av IA og frem til begyndelsen av IB. Forholdet forstås klart ved tegningen hos Brate s. 43. Indskriften IB a og b tror jeg har været en sammenhengende linie, ikke avbrutt i to avdelninger.

Disse to IA og IB gjør i alle henseender intrykk av at være ristet av samme mand, da sandsynligvis samtidig, og mulig er de i virkeligheten en sammenhengende indskrift.

Indskriften IC har runer av mindre format som det jo betinges av plassen, og skriftformen er mindre omsorgsfuld end

i den første; der er litt uregelmæssige runeformer som gjør et slarvet indtryk. Dog ses at runeformene avviker noget fra den første indskriften: det er her en bestemt form av r med ualmindelig fyldig bue oventil og bistaven bare ubetydelig sprikende nedentil.

Indskriften II, den berømte store monumentale indskriften indlagt i en ornamental dyrefigur. Runenes format retter sig efter bredden paa baandene, som igjen er bestemt av ornamentale hensyn, men alle klare vakre runer. Her brukes 𐌹 𐌺. Desuten har 𐌺 en bestemt form, altid meget smal og spiss, 𐌹 er av normal form med bestemt vinkel paa den øvre delen av bistaven.

Ved skriften kan altsaa skjelnes tre forskjellige runemestre og en maa vente at hver av dem har skrevet uavhengig, at altsaa hver av de tre indskriftene bør ha selvstendig og avsluttet indhold. Det er heller ikke nogen særlig grund til at tænke sig de er samtidige. Likesom Undset i sin tid, synes jeg det er langt mere sandsynlig at de er kommet til efterhvert. Naar löven en gang hadde faat sin første indskrift, vilde denne uvilkaarlig friste senere runekyndige til at öve sin kunst paa samme mindesmerke. Jeg minder om graven i Maeshowe paa Orknöene som er blit til en hel opvisning av norsk runekunst fra tiden omkring 1200. Det skulde jo heller ikke være en saa merkelig og enestaaende begivenhet at runekyndige norboer besøkte Piræus i 11:e aarh.

Under behandlingen av indskriftene paa Piræuslöven har spørsmålet om nationaliteten været ganske sterkt i forgrunden, ikke mindst nu sidst i Brates avhandling. Det tör heller ikke være nogen tvil om at den store indskriften II er en svensk indskrift. Baandslöifen utformet som en ornamental dyrefigur tilhörer i utpræget grad den svenske runstensornamentiken og maa i denne form snarest skrive sig fra mitten av 11:e aarh. Det hele er en typisk svensk indskrift. Indskriftene IA og B er efter runeformene ialfald ikke norske (𐌹 𐌺), men det tör kanskje ikke avgjöres om runemesteren har været dansk eller

svensk (dog skulde vel en danske ha skrevet ↑ ikke 1 som her brukes).

Indskriften IC er saa knapt bevaret at den ikke kan bestemmes. Her brukes 1, men mere betegnende runer 𐌺 𐌿 etc. forekommer ikke bevaret i denne indskriften.

Professor Magnus Olsen har vist mig den velvilie at gjennemgaa mine optegnelser og har tilføiet følgende bemerkninger:

Efter den seneste granskning av Piræus-indskriften skal kun følgende være at tyde av denne:

I A 27—35 (**i ha**)**fn þisi** (eller **þesi**) "i denne havn".

I A 45—52(... **u ru**)**nar at** "ristet (eller lignende) runer efter". Efter præpositionen har fulgt en personbetegnelse, ifølge den nye læsning **ka-**, sandsynlig et mansnavn, og derefter kan ha fulgt: **in biki (i?)** "men (eller: som) bodde (i?)".

I B. Her er Bugges læsning **-s uarþ til** (tydet som *-s varð til*) blit bekræftet. Vistnok rimeligere end **suarþ til** "sverd til". — Læsningen av 19 ff. stemmer med Bugges. Trygge holdpunkter for tolkningen synes at mangle; de sikkert læselige runer kan avdeles paa flere forskjellige maater.

I C. De ældre opfatninger er blit modificert ved rune 6 (snarere **r** end **ar**), ved 7—10 (**.tiu.**) og ved slutningen, der betegnes som ulæselig. Altsaa: **trikir** (snarere end **trikiar**). **tiu. ru(na)r** "ti 'drenger' (ristet eller lignende) runer." Talordet er sandsynlig ikke at forbinde med "runer". — Tör man i anledning av "ti 'drenger'" minde om de av Brate s. 47 f. omtalte *δεκαρχία*?

II A 1—6 **pair x is-** "de ... (hvorefter vistnok to eller flere personnavne)."

II A 40—49 **r(un)ar þisar** "disse runer."

Her er bare opført runeforbindelser, som uten vanskelighet paa en naturlig maate lar sig forklare som hele ord eller som ordgrupper, ikke ogsaa enkelte runer, hvis utfylldning til ord er usikker.